

pá 18/9, 19:00 hod.

Tišnov

kostel sv. Václava

Cappella Mariana

Hilda Gulyás

soprán

Daniela Čermáková

alt

Vojtěch Semerád, Tomáš Lajtkep

tenor

Tomáš Šelc

baryton

Jaromír Nosek

bas

Vojtěch Semerád

umělecký vedoucí

V rámci iniciativy Spojení hudbou

Ve spolupráci s městem Tišnov

TIŠNOV

téma Domov můj

1

program

Ó světlo zrozené

Nebeské harmonie anglické renesance

Thomas Tallis (1505–1585)

O nata lux de lumine / Ó světlo, zrozené ze světla

William Byrd (c. 1540–1623)

Christus resurgens ex mortuis / Kristus vstal z mrtvých

Thomas Tallis

Dum transisset Sabbatum / Když uplynula sobota

John Sheppard (c. 1515–1558)

Christ rising again from the dead / Kristus vstal z mrtvých

John Sheppard

Haec dies / Toto je den

William Byrd

Victimae paschali laudes / Velikonoční oběti ať vzdají křesťané chválu

John Taverner (c. 1495–1545)

Quemadmodum desiderat cervus / Jako laň dychtí

Robert White (c. 1538–1574)

Christe, qui lux es et dies / Kriste, jenž tvoříš světlo a den

John Tavener (1944–2013)

The Lamb / Beránek

Změna je prý život. Je neměnnost tedy smrt? A co se vlastně nemění? Vždyť v našem světě se mění vše. Nejen vše živé – i hvězdy se rodí a umírají, kontinenty se přesouvají, ledovce rostou a tají. Každá snaha udržet věci takové, jaké právě jsou, je předem odsouzena k nezdaru.

Ale člověk pořád hledá pevný bod. Jsou tedy neměnné alespoň zákony, kterými se náš svět řídí? A jsou vůbec součástí tohoto světa? Jeho vlastností? Nebo jej přesahují? Byly nám dány zvenčí? A přesahujeme my lidé svou duší tento svět?

Lidstvo si podobné otázky klade od nepaměti. A klade si je alespoň někdy i každý z nás. Touha po řádu a smyslu bytí, po spravedlnosti nás provází dějinami i našimi vlastními životy. A právě liturgie by přeci měla být oním pevným bodem, oázou jistoty v rozbouřeném světě – proč tedy také podléhá proměnám, proč není stále stejná zrcadlící věčnost?

Angličtí skladatelé šestnáctého století by o tom mohli vyprávět, neboť žili a komponovali v tudorovské Anglii, v časech bouřlivých náboženských změn. Jindřich VIII., ač znám jako zakladatel anglikánské církve, většinu svého kralování protestantskou reformaci potlačoval, a i po roztržce s Římem udržoval v církvi v podstatě katolické obřady. Za vlády jeho syna Eduarda VI. ale došlo k velké změně liturgie v protestantském smyslu. Další panovnice, Eduardova starší nevlastní sestra Marie, však otočila kormidlem o 180 stupňů a obnovila spojení anglikánské církve s církví římskokatolickou. Při potlačování protestantismu bylo upáleno asi 300 církevních rebelů a královna získala přídomek „Bloody Mary“. Její nástupkyně na anglickém trůnu (opět nevlastní sestra) Alžběta I. pak obnovila nezávislost anglikánské církve a téměř půl století jejího panování bývá označováno za zlatý věk Anglie. Pro skladatele měly tyto veletoce praktický důsledek: tu v angličtině zhudebňovali modlitby pro nové obřady anglikánské církve, tu starobylé latinské texty. Thomas Tallis i jeho žák William Byrd komponovali v krvavé době, museli umět opatrně našlapovat a vycházet mocným vstříc; Robert White zemřel na mor, John Sheppard zas na epidemii chřipky. Na jejich hudbě však drsná doba není znát. Duše umělce prostředkuje odlesk jiné dimenze.

Renesanční vokální polyfonie je pozoruhodným fenoménem. Pro laického posluchače neuchopitelný nebeský zpěv, snad upomínající na andělské kůry, zpěv zároveň libozvučný a průzračný i podivuhodně komplikovaný a obtížně sledovatelný. Je to hudba, která je posluchačsky náročná. Hudba, již si možná nejvíce užívají sami interpreti. Hudba otevírající nové dimenze. Moderní fyzikální teorie snažící se vystihnout podstatu světa pracují s deseti, jedenácti,

či dokonce s šestadvaceti rozměry, i když my, běžní smrtelníci, jsme si schopni s určitými obtížemi představit maximálně čtyřrozměrný časoprostor. Renesanční skladatelé zas umně splétají svěbytné hlasy polyfonie v pozoruhodnou analogii vícerozměrného světa, i když běžní posluchači jsou většinou schopni plně sledovat pouhý jednohlas. Krása, která nás přesahuje. Dimenze, které tušíme.

Ó světlo zrozené ze světla – mystérium zrození Boha, mystérium přesahující náš svět, tajemství, jež nejsme schopni plně pochopit, které můžeme přijmout jen prostřednictvím víry. Následující antifona *Christus resurgens* nás vtahuje do velikonočního příběhu. Vede nás procesím do potemnělého chrámu s prvními slunečními paprsky, aby se světlo rozlilo po celém prostoru v oslavném zvolání: Aleluja! Responsorium *Dum transisset Sabbatum* – scéna dvou Marií u prázdného Ježíšova hrobu jako intermezzo před opakováním předchozího textu, který nyní zazní již nikoli v latině, ale v obecně srozumitelném jazyku: *Vždyť víme, že Kristus, když byl vzkříšen z mrtvých, už neumírá, smrt nad ním už nepanuje. Když zemřel, zemřel hříchu jednou provždy, když nyní žije, žije Bohu.* Navazuje nádherný text sekvence *Victimae paschali laudes* a rozvíjí velikonoční příběh. Nejdříve opěvuje vítězný zápas Života se Smrtí, který pozvedl Křížem až na nejvyšší trůn. Pak dokládá tuto událost dramatickým dialogem mezi apoštoly a Marií, která jim oznamuje, že Kristus vstal z mrtvých a předešel je do Galileje. Tato sekvence z 11. století je připisována Wipovi Burgundskému, dvornímu kaplanovi na dvoře Konráda II. Sálského. *Jako laň dychtí po bystré vodě, tak dychtí duše má po tobě, Bože!* – krásný text 42. žalmu ve zhudebnění nejstaršího skladatele zastoupeného v programu, Johna Tavernera; následuje hymnus Wolfganga Meusela *Kriste, ty jsi den a světlo*, jenž hudbou oděl Robert White. Program zakončí báseň *Beránek* Williama Blakea zhudebněná roku 1982 sirem Johnem Kennethem Tavenorem. Inverze, račí postup – nihil nove sub sole – hudba 20. století komponovaná pomocí racionálních polyfonních technik renesance.

Lidský rozum dokáže spočítat, zkomponovat, stvořit i to, co se vymyká běžné lidské představivosti – vícerozměrný prostor i mnohohlasou hudbu. Proměny hudby, rozličné přístupy ke zhudebnění textů, bohatství emocí, touha vytvořit dílo, které nás přesáhne. Živá hudba – vždyť změna je život! A možná navzdory různorodosti můžeme v hudbě zaslechnout ozvěny věčnosti.

Ondřej Maňour

Foto: Petr Tomanides

Cappella Mariana je komorním vokálním souborem specializujícím se na interpretaci středověkého vícehlasu, renesanční polyfonie a vokálních děl raného baroka. Vystoupení ansámblu se setkala s nadšeným přijetím publika, kritika cení především expresivitu projevu a citlivý přístup k práci s textem. Cappella Mariana vznikla v roce 2008 a jako jeden z mála domácích vokálních souborů se zaměřuje na uvádění pozapomenutých děl vrcholné vokální polyfonie z oblasti italské, vlámské či anglické renesance. Umělecky zastřešuje koncertní cyklus s názvem *Postní pátky* navazující na tradici hudebních představení u křižovníků u Karlova mostu v Praze.

Členy souboru jsou mezinárodně renomovaní pěvci, kteří se věnují interpretaci barokní a předromantické hudby a účinkují na prestižních českých a zahraničních pódii. V roce 2014 se Cappella Mariana výrazně podílela na oslavách Českého roku hudby. Dnes je ansámbl pravidelně zván na festivaly, jako jsou Oude Muziek Utrecht, Laus Polyphoniae Antwerpen, Klangvokal Dortmund, MA Festival Brugge, Tage Alter Musik Regensburg, Innsbrucker Festwochen, Svatováclavský hudební festival či Conventus Moraviae.

Diskografie ansámblu zahrnuje profilovou nahrávku pod názvem *Sacrum et Profanum*, dále nahrávku *Praga Magna* s hudbou rudolfínské Prahy a nahrávku unikátního rukopisu renesanční polyfonie *Kodex Speciálník*. K 10. výročí založení ansámbl nahrál CD *Píseň písní* a v roce 2019 jako svůj pátý titul vydal u nakladatelství Supraphon CD *Praga Rosa Bohemiae*.

Ansámbl působí pod uměleckým vedením **Vojtěcha Semeráda**, který po ukončení studií na Univerzitě Karlově v Praze a Conservatoire national supérieur v Paříži dále prohlubuje studium vokální polyfonie a zaměřuje se na objevování hudby 15. a 16. století ve střední Evropě.

Foto: Petr Tomalides

O nata lux de lumine,

Jesu redemptor saeculi,
dignare clemens supplicum
laudes precesque sumere.
Qui carne quondam contegi
dignatus es pro perditis,
nos membra confer effici
tui beati corporis.

Prae sole vultu flammeus,
ut nix amictu candidus,
in monte dignis testibus
tu paruisti conditor.
Vates alumnis abditos
novis vetustos conferens
utrisque te divinitus
deum dedisti credere.

Te vox paterna caelitus
suum vocavit filium,
quem nos fidei pectore
regem fatemur caelitum.
Laudes tibi nos pangimus,
aeterne regum rex, deus,
qui trinus unus rector es
per cuncta regnans saecula.

Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur,

mors illi ultra
non dominabitur.
Quod enim mortuus est peccato,
mortuus est semel, quod autem
vivit, vivit Deo.
Alleluia.

Mortuus est enim propter
delicta nostra,
et resurrexit propter
justificationem nostram.
Quod autem vivit, vivit Deo.
Alleluia.

Ó světlo, ze světla zrozené,

Ježíši, Spasiteli světa,
ve svém milosrdenství
přijmi naši chválu a modlitbu.
Ty, jenž kdysi přijal tělo
pro spásu ztracených,
dej, ať se staneme údy
tvého požehnaného těla.

S tváří, zářivější než slunce,
v rouše, bělostném jako sníh,
zjevil ses před těmi, již jsou tě hodni,
na hoře jako Stvořitel.
Ke skrytým učením starých proroků
postavils svá nová učení
a obojím jsi božským řízením
propůjčil dar víry v Boha.

Tvůj Otec z nebe promluvil
a nazval tě svým Synem,
tebe, jehož s vírou v srdci
vyznáváme jako krále nebeského.
Tobě zpíváme chvalozpěvy,
věčný králi králů, Hospodine,
ve svatě Trojici vládce jediný,
panující do věčnosti.

Kristus vstal z mrtvých, už nezemře;

smrt už nad ním nemá
žádnou moc.
Neboť když zemřel, zemřel hříchu
jednou provždy; když nyní žije, žije
Bohu.
Alleluja.

Neboť zemřel
pro naše hříchy
a vstal z mrtvých,
aby nás ospravedlnil.
Když nyní žije, žije Bohu.
Alleluja.

Dicant nunc Iudaei,
quomodo milites custodientes
sepulcrum
perdiderunt Regem,
ad lapidis positionem
quare non servabant petram
iustitiae?
Aut sepultum reddant,
aut resurgentem adorent,
nobiscum dicentes:
Alleluia.

Dum transisset Sabbatum,

Maria Magdalene
et Maria Jacobi
et Salome emerunt aromata,
ut venientes ungerent Jesum.
Alleluia.
Et valde mane una
sabbatorum veniunt
ad monumentum orto iam sole.
Gloria Patri et Filio
et Spiritui Sancto.

Christ rising again from the dead,

nowe dyeth not.
Death from henceforth hath
no power upon hym.
For in that he dyed, he dyed
but once to put away sinne,
but in that he lyveth, he lyveth
unto God.
In Christe Jesus our Lorde.
Alleluia, Alleluia.

Židé nechť nyní povědí,
proč se vojákům,
kteří střežili hrob,
král ztratil, proč tomu
kámen nezabránil
a skálu spravedlnosti neuchránili?
Ať navrátí pohřbeného,
nebo se modlí k tomu,
jenž vstal z mrtvých
a zpívají s námi:
Alleluja.

Když uplynula sobota,

Marie z Magdaly, Marie,
matka Jakubova,
a Salome nakoupily vonné masti,
aby mohli jít pomazat Ježíše.
Alleluja.
Brzy ráno prvního dne
po sobotě přišly,
sotva vyšlo slunce, šly k hrobu.
Sláva buď Otci, Synu
a Duchu Svatému.

Kristus vstal z mrtvých,

už nezemře;
smrt už nad ním nemá
žádnou moc.
Neboť když zemřel,
zemřel hříchu jednou provždy;
když nyní žije, žije Bohu,
alleluja.
V Kristu Ježíši, Pánu našem.
Alleluja, Alleluja.

Haec dies quam fecit Dominus:

exultemus et laetemur in ea.
Confitemini Domino,
quoniam bonus:
quoniam in saeculum
misericordia ejus.

Victimae paschali laudes immolent Christiani!

Agnus redemit oves: Christus
innocens Patri reconciliavit
peccatores.
Mors et vita duello confluxere
mirando:
Dux vitae mortuus,
regnat vivus.
Dic nobis Maria,
quid vidisti in via?
Sepulcrum Christi viventis,
et gloriam vidi resurgentis:
Angelicos testes, sudarium
et vestes.
Surrexit Christus, spes mea;
praecedet vos in Galilaeam.
Credendum est magis soli Mariae
veraci quam Judaeorum turbae
fallaci.
Scimus Christum surrexisse
a mortuis vere: Tu nobis,
victor Rex, miserere.
Amen. Alleluia.

Toto je den, který učinil

Hospodin:

jásejme a radujme se z něho.
Ať vyzná Izrael:
Jeho milosrdenství
je věčné!

Velikonoční oběti ať vzdají křesťané chválu!

Beránek spasí ovečky: Kristus,
nevinný, smířil hříšníky
s Otcem.
Smrt a život bojovaly
v zázračném souboji;
Kníže života, podlehnul smrti,
živoucí opanuje.
Pověz nám, Marie,
cos cestou spatřila?
Viděla jsem Kristův hrob,
živého Krista,
a vznešenost
zmrtevýchvstání.
Viděla jsem anděly jako svědky,
roušku a plášť.
Kristus vstal z mrtvých,
má naděje, jde před vámi
napřed do Galileje.
Však víme: Kristus vstal z mrtvých.
Králi vítězný,
smiluj se.
Amen. Alleluja.

Quemadmodum desiderat cervus

ad fontes aquarum, ita desiderat
anima mea ad te, Deus.
Sitivit anima mea ad Deum fortem,
vivum; quando veniam et apparebo
ante faciem Dei?

Christe, qui lux es et dies,

noctis tenebras detegis,
lucisque lumen crederis,
lumen beatum praedicans.

Precamur, Sancte Domine,
defende nos in hac nocte,
sit nobis in te requies,
quietam noctem tribue.

Ne gravis somnus irruat,
nec hostis nos surripiat,
nec caro illi consentiens,
nos tibi reos statuatur.

Oculi somnum capiant,
cor ad te semper vigilet,
dextera tua protegat
famulos, qui te diligunt.

Defensor noster aspice,
insidiantes reprime,
guberna tuos famulos,
quos sanguine mercatus es.

Memento nostri, Domine,
in gravi isto corpore,
qui es defensor animae,
adesto nobis, Domine.

Deo Patri sit gloria,
eiusque soli Filio,
cum Spiritu Paraclito,
et nunc et in perpetuum. Amen.

Jako laň dychtí po bystré vodě,

tak dychtí duše má po tobě, Bože!
Po Bohu žízním,
po živém Bohu;
kdy se smím ukázat
před boží tváří?

Kriste, jenž tvoříš světlo a den,

temnotu noci zaháníš,
pojmenuj světlo světlem,
a ono se přihlásí.

Prosíme tě, Hospodine,
Ochraňuj nás dnes večer.
Dopřej nám odpočinku,
ať je klidná naše noc.

Ať můžeme spát bez starostí,
a žádný nepřítel nás neruší,
žádné spiknutí nepřekvapí,
a zbav nás našich vin.

Přestože naše oči spánek naplní,
kéž naše srdce vždy zůstanou bdělé.
Kéž tvá pravice ochrání
tvé věrné služebníky.

Ty, jenž jsi naší záštitou,
zažeň ty, již setrvávají ve lži.
A veď své služebníky, jež
jsi vykoupil svou krví.

Připomeň nám, Pane,
kdo nese břemeno smrtelné;
ty, jenž ochraňuješ duše,
bud's námi, ó Pane.

Sláva buď Bohu Otci,
a jeho jedinému Synu,
s Duchem a Utěшитelem,
nyní a navěky. Amen.

**Little Lamb,
who made thee?**

Dost thou know who made thee?
Gave thee life, and bid thee feed,
by the stream and o'er the mead;
gave thee clothing of delight,
softest clothing woolly, bright;
gave thee such a tender voice,
making all the vales rejoice?
Little Lamb, who made thee?
Dost thou know who made thee?

Little Lamb, I'll tell thee,
he is called by thy name,
for He calls Himself a Lamb.
He is meek, and He is mild.
He became a little child.
I a child, and thou a lamb,
we are called by His name.
Little Lamb, God bless thee!

**Beránku,
kdo tě stvořil?**

Jestlipak víš, kdo tě stvořil?
Kdo ti dal život a nasýtil tě,
napojil tě a poskytl pastvu,
kdo ti oděv poskytl,
nejjemnější oděv z čisté vlny,
kdo ti dal něžný hlas,
z něžž radují se všechna údolí?
Beránku, kdo tě stvořil?
Jestlipak víš, kdo tě stvořil?

Beránku, já ti to povím,
jmenuje se jako ty,
neboť se nazývá Beránek.
Je pokorný a mírný.
Stal se malým dítětem.
Já jsem dítě a ty jsi jehně,
jmenujeme se jako on.
Beránku, Bůh ti žehnej!

překlad: Hubert a Vlasta Reittererovi, 2020